

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Кафедра цивільного, господарського та екологічного права

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

завідувачка кафедри ЦГЕП

_____ О.В. Пушкіна

« 31 » серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Правознавство»

Галузь знань	033 Філософія
Спеціальність	033 Філософія
Освітній рівень.....	бакалавр
Освітня програма	Філософія
Спеціалізація	
Статус	нормативна
Загальний обсяг	3 кредити ECTS (90 годин)
Форма підсумкового контролю	Диф. залік
Термін викладання	5-й семестр
Мова викладання	Українська
.....	

Викладач: Кострюков С.В.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Дніпро
НТУ «ДП»
2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Правознавство» для бакалаврів спеціальності 033 «Філософія» / Нац. техн. ун-т. «Дніпровська політехніка», каф. цивіл., господар. та еколог. права. – Д. : НТУ «ДП», 2020. – 13 с.

Розробник – д. ф. н., доц. Кострюков С.В.

Робоча програма регламентує:

- мету дисципліни;
- дисциплінарні результати навчання, сформовані на основі трансформації очікуваних результатів навчання освітньої програми;
- обсяг і розподіл за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять;
- програму дисципліни (тематичний план за видами навчальних занять);
- алгоритм оцінювання рівня досягнення дисциплінарних результатів навчання (шкали, засоби, процедури та критерії оцінювання);
- інструменти, обладнання та програмне забезпечення;
- рекомендовані джерела інформації.

Робоча програма призначена для реалізації компетентнісного підходу під час вивчення навчальної дисципліни «Правознавство» у межах спеціальності.

ЗМІСТ

1 МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2 ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	4
3 ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	4
4 ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	4
5 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	5
5.1 Шкали	6
5.2 Засоби та процедури	6
5.3 Критерії	7
6 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	11
7 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	11

1 МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою нормативної дисципліни «Правознавство» є: оволодіння навичками використання державної мови й правничої термінології в професійній діяльності у сфері філософії; вивчення основних правових положень у різних галузях права; підвищення рівня правової культури і правосвідомості у студентів й неухильне дотримання ними вимог закону та кваліфікованого його застосування у сфері філософії; здобування вмінь і навичок з використання законодавства в практичній роботі у сфері філософії.

Реалізація мети вимагає трансформації програмних результатів навчання в дисциплінарні та адекватний відбір змісту навчальної дисципліни за цим критерієм.

2 ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Дисциплінарні результати навчання (ДРН)	
шифр ДРН	Зміст
ДРН 1	використовувати державну мову й правничу термінологію у професійній діяльності у сфері філософії
ДРН 2	аналізувати з позиції права складові суспільних відносини у сфері філософії
ДРН 3	використовувати отримані знання під час прийняття рішень з питань застосування заходів юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері філософії
ДРН 4	оперативно орієнтуватися і знаходити необхідні нормативно-правові акти з питань різних галузей права для вирішення практичних питань
ДРН 5	відстоювати та захищати права, свободи і законні інтереси учасників суспільних правовідносин

3 ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Вид навчальних занять	Обсяг, години	Розподіл за формами навчання, години					
		денна		вечірня		Заочна	
		аудиторні заняття	самостійна робота	аудиторні заняття	самостійна робота	аудиторні заняття	самостійна робота
лекційні	58	10	48	-	-	-	-
практичні	29	5	24	-	-	-	-
лабораторні	-	-	-	-	-	-	-
семінари	-	-	-	-	-	-	-
контрольні заходи	3	3	-	-	-	-	-
РАЗОМ	90	18	72	-	-	-	-

4 ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
	ЛЕКЦІЇ	10
ДРН 1 ДРН 2	Основи теорії держави і права.	2
ДРН 1 ДРН 2 ДРН 4	Основи засади адміністративного права.	2
ДРН 2 ДРН 4 ДРН 5	Основи трудового права.	2
ДРН 2 ДРН 4 ДРН 5	Загальні засади цивільного права.	2
ДРН 3 ДРН 4 ДРН 5	Основи кримінального права.	2
	ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	5
ДРН 1 ДРН 2	Адміністративне право і адміністративне законодавство.	2
ДРН 1 ДРН 2 ДРН 4	Трудове законодавство.	2
ДРН 2 ДРН 4 ДРН 5	Цивільне законодавство.	1
	Контрольні заходи	3
	РАЗОМ	38

5 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Сертифікація досягнень студентів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до Положення університету «Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання студента за дисципліною.

5.1 Шкали

Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховується, якщо студент отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП».

5.2 Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності студента за вимогами НРК до 6-го кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Студент на контрольних заходах має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики, що надаються студентам на контрольних заходах у вигляді завдань для поточного та підсумкового контролю, формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики (контрольні завдання) для поточного та підсумкового контролю дисципліни затверджуються кафедрою.

Види засобів діагностики та процедур оцінювання для поточного та підсумкового контролю дисципліни подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	Процедури
лекції	контрольні завдання за кожною темою	виконання завдання під час лекцій	комплексна контрольна робота (ККР)	визначення середньозваженого результату поточних контролів; виконання ККР під час заліку за бажанням студента
семінари	контрольні завдання за кожною темою	виконання завдань під час семінарських занять		
	або індивідуальне завдання	виконання завдань під час самостійної роботи		

Під час поточного контролю лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання контрольних конкретизованих завдань. Практичні заняття оцінюються якістю виконання контрольного або індивідуального завдання.

Якщо зміст певного виду занять підпорядковано декільком дескрипторам, то інтегральне значення оцінки може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюються викладачем.

За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх видів навчальних занять не менше 60 балів, підсумковий контроль здійснюється без участі студента шляхом визначення середньозваженого значення поточних оцінок.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен студент під час екзамену має право виконувати ККР, яка містить завдання, що охоплюють ключові дисциплінарні результати навчання.

Кількість конкретизованих завдань ККР повинна відповідати відведеному часу на виконання. Кількість варіантів ККР має забезпечити індивідуалізацію завдання.

Значення оцінки за виконання ККР визначається середньою оцінкою складових (конкретизованих завдань) і є остаточним.

Інтегральне значення оцінки виконання ККР може визначатися з урахуванням вагових коефіцієнтів, що встановлюється кафедрою для кожного опису кваліфікаційного рівня магістрів НРК.

5.3 Критерії

Реальні результати навчання студента ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії студента для демонстрації досягнення результатів навчання.

Для оцінювання виконання контрольних завдань під час поточного контролю лекційних і практичних занять в якості критерія використовується коефіцієнт засвоєння, що автоматично адаптує показник оцінки до рейтингової шкали:

$$O_i = 100 a/m,$$

де a – число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій відповідно до еталону рішення; m – загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону.

Індивідуальні завдання та комплексні контрольні роботи оцінюються експертно за допомогою критеріїв, що характеризують співвідношення вимог до рівня компетентностей і показників оцінки за рейтинговою шкалою.

Зміст критеріїв спирається на компетентнісні характеристики, визначені НРК для магістерського рівня вищої освіти (подано нижче).

**Загальні критерії досягнення результатів навчання
для 7-го кваліфікаційного рівня за НРК**

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
Знання		
Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань	Відповідь відмінна – правильна, обґрунтована, осмислена. Характеризує наявність: - спеціалізованих концептуальних знань на рівні новітніх досягнень; - критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей	95-100
	Відповідь містить не суттєві помилки або описки	90-94
	Відповідь правильна, але має певні неточності	85-89
	Відповідь правильна, але має певні неточності й недостатньо обґрунтована	80-84
	Відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена	74-79
	Відповідь фрагментарна	70-73
	Відповідь демонструє нечіткі уявлення студента про об'єкт вивчення	65-69
	Рівень знань мінімально задовільний	60-64
	Рівень знань незадовільний	<60
Уміння/навички		
- спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або	Відповідь характеризує уміння: - виявляти проблеми; - формулювати гіпотези; - розв'язувати проблеми; - оновлювати знання; - інтегрувати знання;	95-100

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур; - здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах; - здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності	- провадити інноваційну діяльність; - провадити наукову діяльність	
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності з не суттєвими помилками	90-94
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації однієї вимоги	85-89
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації двох вимог	80-84
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації трьох вимог	74-79
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації чотирьох вимог	70-73
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання в практичній діяльності при виконанні завдань за зразком	65-69
	Відповідь характеризує уміння застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, але з неточностями	60-64
	Рівень умінь незадовільний	<60
Комунікація		
зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	Зрозумілість відповіді (доповіді). Мова: - правильна; - чиста; - ясна; - точна; - логічна; - виразна; - лаконічна. Комунікаційна стратегія: - послідовний і несуперечливий розвиток думки; - наявність логічних власних суджень; - доречна аргументації та її відповідність відстоюваним положенням; - правильна структура відповіді (доповіді); - правильність відповідей на запитання; - доречна техніка відповідей на запитання; - здатність робити висновки та формулювати пропозиції; - використання іноземних мов у професійній діяльності	95-100
	Достатня зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія з незначними хибами	90-94

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано три вимоги)	85-89
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано п'ять вимог)	74-79
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано сім вимог)	70-73
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано дев'ять вимог)	65-69
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано 10 вимог)	60-64
	Рівень комунікації незадовільний	<60
<i>Відповідальність і автономія</i>		
- управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів; - відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів; - здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.	Відмінне володіння компетенціями: - використання принципів та методів організації діяльності команди; - ефективний розподіл повноважень в структурі команди; - підтримка врівноважених стосунків з членами команди (відповідальність за взаємовідносини); - стресовитривалість; - саморегуляція; - трудова активність в екстремальних ситуаціях; - високий рівень особистого ставлення до справи; - володіння всіма видами навчальної діяльності; - належний рівень фундаментальних знань; - належний рівень сформованості загальнонавчальних умінь і навичок	95-100
	Упевнене володіння компетенціями автономності та відповідальності з незначними хибами	90-94
	Добре володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано дві вимоги)	85-89
	Добре володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано три вимоги)	80-84
	Добре володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано чотири вимоги)	74-79
	Задовільне володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано п'ять вимог)	70-73
	Задовільне володіння компетенціями автономності та відповідальності (не реалізовано шість вимог)	65-69
	Задовільне володіння компетенціями автономності	60-64

Дескриптори НРК	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	та відповідальності (рівень фрагментарний)	
	Рівень автономності та відповідальності незадовільний	<60

6 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Технічні засоби навчання.
Дистанційна платформа MOODL.

7 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. (із змінами і доповненнями).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. (Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51, ст. 1122. Із змінами і доповненнями).
3. Цивільний кодекс України. (Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40-44, ст. 356. (із змінами і доповненнями).
4. Сімейний Кодекс України. (Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 21-22, ст. 135. (із змінами і доповненнями).
5. Кодекс законів про працю України. (Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1971. – Додаток до № 50, ст. 375. Із змінами і доповненнями).
6. Кримінальний Кодекс України. (Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 25-26, ст. 131. Із змінами і доповненнями).
7. Правознавство: Підручник. Г.І. Балюк, Е.Ф. Демський, В.Є. Ковальський [та ін.]; за відп. ред.. О.В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2019. – 848 с.
8. Правознавство: базовий підручник для студентів ВНЗ /Богачова Л.Л., Жернаков В.В. та ін. – Харків, 2014.
9. Правознавство: Навч. посіб. 2-ге вид. /С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьєв та ін.; За ред.. С.В. Дрожжиной. – К.: Знання, 2016. 412 с.
10. Навчально-методичний комплекс дисципліни «Правознавство /Упорядники С.В. Кострюков, Ю.Р. Іконніков, Л.О. Махова,– Д.: Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», 2014. – 97 с.
11. Теорія держави та права: навч. посіб. / [С.В. Білозьоров, В.П. Власенко, О.Б. Горова, А.М. Завальний, Н.В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С.Д. Гусарева, О.Д. Тихомирова. – К. : НАВС, Освіта України, 2017. – 320 с.

12. Основи держави і права України: Підручник /За ред. проф. В.Л. Ортинського, проф. В.К. Грищука, М.А. Мацька. – К.: Знання, 2008. – 583 с.
13. Копейчиков В.В. Теорія держави і права. К.: Юрінком-Інтер, 2004.
14. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. - Харків: Еспада, 2006. – 776 с.
15. Совгіря О.В.; Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. /Совгіря О.В.; Шукліна Н.Г. – 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Юрінком Інтер, 2012. – 544 с.
16. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник. - К.: Освіта України, КНТ, 2008 – 592 с.
17. Конституційне право України: підручник /[І.М. Алмаші ... [та ін.]. – Ужгород, 2016.
18. Адміністративне право: навчальний посібник /М.М. Бурбика, А.В. Солонар, К.Д. Янішевська; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний університет. – Суми, 2015.
19. Курс адміністративного права України: підручник /В.К. Колпаков... [та інш.] /за ред. В.В. Коваленка. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 806 с.
20. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
21. Цивільне право України: навчальний посібник: у двох частинах /за загальною редакцією В.А. Кройтора, О.Є. Кухарева, М.О. Ткалича; Міністерство освіти і науки України, Державний вищий навчальний заклад. – Запоріжжя, 2016.
22. Сімейне право: підручник /[В.А. Кройтор ... [та ін.]; за загальною редакцією В.А. Кройтора та В.Ю. Євко; Міністерство внутрішніх справ України, Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2016.
23. Сімейне право України: підручник /Л.М. Баранова та інш.; за заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – 3-тє вид. перероб. і допов. - К.: «Юрінком Інтер» 2011. – 264 с.
24. Трудове право України: [підручник для юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / С.М. Прилипко ... [та ін.]. – Харків, 2014.
25. Трудове право України: навчальний посібник /Волошина С. М.. – Чернівці, 2015.
26. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. – 5-те вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2008. – 860 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
27. Трудове право України: Академічний курс: Підруч. для студ. Вищ. Навч. закл. /П.Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, З.Я. Козак та ін.; За ред. П.Д. Пилипенко. – 3-тє видання, перероб. і доп. - К.: Видавничий Дім «Ін. Юре», 2007. – 536 с.
28. Щербина В.І. Трудове право України: Підручник /За ред. В.С. Венедиктова. – К.: Істина, 2008. – 384 с.

29. Трудове право України [текст] підручник /За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.П. Мельника. Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 472 с.
30. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник /за ред. В.О. Навроцького. – К.: Юрінком Інтер. 2013 – 712 с.
31. Українське кримінальне право. Особлива частина: підручник /за ред. В.О. Навроцького. – 2-е вид., перероб. і доп – К.: Юрінком Інтер. 2013 – 872 с.
32. <http://www.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України.
33. <http://www.kmu.gov.ua> – Офіційний портал Кабінету міністрів України.
34. <http://www.president.gov.ua> – Офіційний сайт Президента України.
35. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека ім. Вернадського.
36. <http://jurconsult.net.ua> – Всеукраїнський юридичний портал.
37. http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015 – Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року.
38. http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_232 – Конвенція о статусе апатридов: Международный документ от 28 сентября 1954 года.
39. <http://www.qdpro.com.ua/qdw/php/common/disarchive/getdoc.php?isnvalue=10741> – Конвенция о статусе беженцев: Международный документ от 28 июля 1951 года.
40. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg>. – Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами. Міжнародний документ від 18.05.1965.
41. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU66003U.html – Міжнародний пакт про громадянські й політичні права від 16 грудня 1966 року.
42. http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_010 – Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного Суда: Международный документ от 26 июня 1945 года.
43. http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_569 – Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединённых Наций (24 октября 1970 года).
44. Офіційна веб-сторінка Верховного Суду України: <http://www.scourt.gov.ua/>.
45. Офіційна веб-сторінка Конституційного Суду України: <http://www.ccu.gov.ua/u>